

Emanuel Rádl, ne kratil besede, saj je izjavil urbi et orbi, da bo ta kongres dajal prednost govornikom, ki bodo načenjali take probleme, ki zadevajo aktualne potrebe javnega življenja. Med temi potrebami pa kongresni program izrečno omenja tudi — pedagogiko. In vrh tega bi ne prosil besede iz kake „učenjakerske“ nečimernosti, ampak zato, da bi dal kaj pobude za *razgovor* o vprašanju, ki ga imam za pristno potrebo — javnega življenja.

V R o g a š k i S l a t i n i, ob koncu julija 1934.

GIMNAZISTKA FERUNA

ODLOMEK IZ ROMANA — ANTON INGOLIČ

I

Ko je vstopila, se je pouk že pričel. Profesor Zelen je nejevoljen obmolknil sredi razlage diferencialnega računa, potegnil iz telovnika uro, namršil obrvi in se z ostrim pogledom okrenil k Feruni:

„Verona Šegula, zakaj ste zamudili deset minut mojega pouka?“ („Mojega“ je poudaril.)

Feruna je stala v praznem prostoru med prvimi klopmi in profesorjem, ki je srepo strmel vanjo, in ni vedela, kaj bi odgovorila. Že od prvega razreda jo je bilo groza pred tem dolgim, bledim človekom, ki je bil še najbolj podoben skrivenčeni sedmici, kakor jo pišejo otroci v ljudski šoli. Njegove brezbarvne oči, prisiljen nasmeh, vedno lepo zlikane hlače, vse, prav vse: sama matematika. In prav te matematike jo je bilo groza.

Zelen je že odprl kateder, vzel iz njega katalog, prijel za pero in siknil:

„Torej ste se potepali med kramarji.“

„Dà!“ je odgovorila Feruna.

„Deset minut neopravičenih!“

Zapisal je, spravil katalog in s ponovnim „torej“ nadaljeval stavek prav tam, kjer ga je prekinil ob Feruninem vstopu.

Feruna je medtem sedla v klop, poiskala svoje liste in svinčnik ter se zazrla v tablo. Toda številke so ji begale pred očmi, da ni več videla profesorja niti ga slišala, vsa je spet utonila v življenju, ki je prihajalo z ulice celó skozi zaprta okna. Dà, danes je to malo, mrtvo mestece kakor veliko mravljišče; ulice, navadno prazne in puste, so polne vrvenja in kričanja, na križiščih in trgih je polno stojnic z najrazličnejšim blagom, pred samostanom pa mnogo vozov zelja in čebule. Tudi Ferunina mati

je pripeljala voz zelja in kakih dvajset vencev čebule; če bo dobro stržila, je obljubila Feruni kovača. Feruna je bila vsa nekje daleč, daleč od številke in matematike, zato se je vsa zbegana dvignila, ko je nenadno zaslišala svoje ime.

„Verona Šegula, sem poklical“, je ponovil Zelen.

Pograbila je liste, stopila k tabli in napisala, kar ji je narekoval profesor.

„Sedaj pa delajte!“

Feruna je začela. Toda številke so ji plesale pred očmi, z ulic je prihajalo zamolklo vrvenje, šum s klopi pa jo je opozarjal, da dela napačno. Obstala je, se krčevito oprijela table, stisnila ustnice in za hip zamižala. Ko je odprla oči, je utihnilo tam spodaj, pred seboj je videla le številke, jih pregledala, spoznala, kaj je treba, zbrisala, kar je bilo napačno, in začela znova. A sredi računa jo je prekinil Zelen.

„Že tretji mesec imamo pouk, vi pa nimate zvezka za matematične domače vaje. (‘Matematične’ je poudaril.) Zakaj ga nimate?“

Feruna je odtrgala pogled od table in čez nekaj časa odgovorila:

„Mati nima denarja.“

„Dveh dinarjev nima?“

„Nima jih, gospod razrednik!“

„To lahko pripovedujete sejmarjem tam doli. Nimate zvezka zato, ker vam že od nekdaj ni bilo mar za matematiko! Le nikar ne lažite!“

„Ne lažem! Mati res nima denarja. Če bo danes prodala zelje in čebulo, si bom lahko kupila zvezek.“

„Ne ugovarjajte! Računajte rajši!“

Feruna je hotela nadaljevati, a ni našla več prave zveze. Niti zavedla se ni, kdaj je dobila slabo in odšla v klop.

Naslednjo uro je stopil v razred profesor Belko, ogromen človek s košato, že nekoliko osivelo brado. Udobno je sedel za kateder in začel z lepim, enoličnim glasom govoriti o razmerah na Hrvaškem in Ogrskem za časa „zlate bule“. Feruna ga ni poslušala, prisluškovala je življenju tam spodaj, vmes pa se je spraševala s skrbjo: Ali bo mati prodala? Koliko bo stržila? Krvavo bi potrebovali denarja, česa vsega potrebujeta! Ko je živel še oče, se jim je godilo razmeroma dobro, služil je v gradu za drugega lovskega paznika. A odkar so ga pred šestimi leti našli mrtvega v gozdu, sta z materjo težko živeli. Kako bi ju pa moglo preživljati osem ogonov zemlje, vrt in majhen sadovnjak? Ko je imela čebula še ceno, je še nekako šlo, a ko je zadnji dve leti padla cena čebuli na poldrugi dinar in zeljni glavi na petdeset par, ni bilo včasih denarja niti za sol. Mati sicer hodi na delo, toda v graščini plačujejo pet dinarjev dnevno brez hrane in še teh ne dobi; že dve leti

plačujejo samo z drvmi, listjem in krmo. Že od poletja ni niti dinarja pri hiši. „In Zelen pravi, da lažem“, se je vedno znova z ogorčenjem in bridkostjo oglasilo v njej.

Tretjo uro je prinesel Vičar, mlad profesor slovenščine, zvezke in napisal na tablo naslov šolske nalöge.

Feruna je čitala: *Ne za oceno in priznanje — marveč za življenje se učimo. (Razmišljanje osmošolca pred maturo.)*

Prepisala je naslov in strmela vanj. Vse svoje misli je zbrala in si skušala odgovoriti na vprašanje, ki si ga je že tolikokrat stavila: Česa sem se naučila v gimnaziji?

Spet si je morala odgovoriti kakor vselej. Nekaj letnic in dogodkov iz zgodovine in literature, nekaj imen in števil iz zemljepisa, fizike in prirodopisa, nekaj obrazcev iz kemije in matematike ter nekaj francoških, latinskih in nemških besed in slovniških pravil.

Ali je vse to vredno sto tisoč in sto tisoč korakov, ki jih je v osmih letih napravila v vročini, dežju, snegu in mrazu iz sedem kilometrov oddaljenih Lukovcev do gimnazije in spet domov? Ali odtehta vse to znanje bedo, v kateri je živela zadnja leta?

„Saj bo kmalu konec!“ si je odgovorila v mislih.

Še nekaj mesecev, pa bo napravila maturo in nič več ji ne bo treba lačni in žejni hoditi v vročini in mrazu tako daleč v šolo; nihče se ne bo posmehoval njeni zastareli in oguljeni obleki, ne bo več Zelena z nje govimi številkami in paragrafi, nič več ne bo tega prisiljenega, praznega, bridkega življenja; tedaj se bo zanjo šele začelo pravo življenje, ki si ga tako želi.

Nenadno pa se je zdrznila. Ali ni čitala pred tedni, da je v državi brez službe čez tri tisoč absolviranih učiteljskihnikov, skoraj tisoč diplomiranih filozofov, na stotine inženjerjev, juristov in celó zdravnikov? Tistih, ki imajo le gimnazijsko maturo, pa niti ne štejejo!

Kje jo torej čaka življenje, za katerega je osem let trpela in stradala?

Tam v Lukovcih, v graščinski koči, ki že trohni in razpada, tam na tistih osmih ogonih, kjer ne zraste niti toliko, da bi se z materjo najedli do sitega, tam na graščinskih njivah, kjer stoji za tabo oskrbnik in te priganja k delu, za kar ne dobiš niti pet dinarjev na dan?

Feruna je zaprla zvezek.

„No, Šegula, še nimate nič“, je presenečen vzkliknil Vičar. Saj je Feruna pisala vedno prav dobre naloge.

Feruna je odkimala.

„Dajte, dajte, začnite! Če napišete to nalogo za odlično, boste imeli ta semester iz srbsko-hrvatsko-slovenskega jezika odlično!“

Feruna se je prezirljivo nasmehnila. Kje je sedaj ona in kje odlično iz „srbsko-hrvatsko-slovenskega“ jezika.

Čez trenotek pa je vendar odprla zvezek in se zamislila. Ali ji šola res ničesar ni dala? Je bilo res vse zaman?

Od spodaj se je oglasilo življenje, v nji pa se je zjasnilo: pograbila je peresnik in začela pisati.

Ne! Ni hodila zaman skoraj osem let v to pusto rumeno stavbo! Kaj vse tisto, kar je šlo mimo nje in kar bo še šlo! Naučila se je vendar gledati, presojati, misliti! Tam doma so vsi slepi, vdani v svojo usodo, v svojo lakoto in trpljenje, toda nji je šola odprla oči; ona vidi, zakaj vse to trpljenje, ona ve presoditi, kdo ga je zakrivil; njen razum je bister in njeno mlado življenje tako zdravo in močno, da se bo borila zase in za vse tiste, ki stoje danes brez kruha in dela nekje daleč od pravega življenja, dokler ne bo njim in sebi priborila lepšega življenja.

Ko je Feruna oddala zvezek, so se ji oči bleščale od nekakšne zavzetosti.

V odmoru pred peto uro je poiskala profesorja francoščine, suhotnega, a ko otrok dobrega Topolnika, ter ga prosila za dovoljenje, da bi smela med njegovo uro oditi materi pomagat na trg.

Utonila je v vrvenju. Množica jo je kar nesla po ulici nizdol mimo stojnic z obleko, platnom, čevlji, dežniki, plašči, urami, nogavicami, sladkarijami in najrazličnejšimi drobnarijami.

„Še niste nič prodali?“ se je naposled ustavila pred materjo, ki je slonela ob vozu z venci čebule v rokah.

„Niti glave! Pustila sem že na petnajst par glavo, pa nihče ne kupi.“

„Kaj pa luk?“

„Še zmenijo se ne zanj.“

Ozrla se je naokoli. Vsi Lukovci so bili zbrani. Nihče ni prodal niti pol voza.

Tedaj je nekdo zakričal, da kupuje trgovec Seierfeld — kakor prejšnja leta — zelje po trideset par kilogram. Dva vagona ga bo naložil. Med lukarji je nastala zmeda. Tekali so sem ter tja in kričali, nekateri so že hiteli po konje ali krave. Tudi Feruna je odhitela vprašat. Izkazalo se je, da ni res. Zelje ne gre nikamor. Mesto s štirimi tisoči prebivalcev ga je kupilo že zadnje tedne, mnogi pa ga imajo celó sami na prodaj, saj je polovica meščanov tudi poljedelcev in vinogradnikov.

Feruna je stala ob vozu, v rokah je držala po dva venca čebule in od časa do časa zaklicala mimoidočim:

„Zelje, zelje! Luk!“

Poldan je že davno odzvonilo in mimo so prihajali študentje in študentke. Nekateri so jo opazili in se ji smejali, drugi so se zresnili in

okrenili stran. Sejmarji so odhajali. Ulice so se praznile. Lukarji so obupani odhajali s polnimi vozmi zelja in luka. Tudi njena mati se je hotela vrniti, a tedaj je Feruna vrgla čebulo na voz, rekla materi, naj počaka, in odločno stopila v najbližnjo hišo.

„Bi kupili kaj zelja?“

„Ne, mi ne jemo zelja“, se je namrdnila gospa v kričeči rdeči obleki in zaprla vrata. Osemkrat je zaman potrkala in vprašala, devetič pa se je dogovorila za petdeset glav zelja po dvajset par. Spet je kakih petnajstkrat potrkala zaman. Vstopila je v majhno trgovino, mimo katere je hodila vsak dan.

„No, če gospodična Šegula prodaja luk, ga kupim tudi vagon“, se je smehljaj prileten trgovec in segel po Feruninih rokah.

Feruna jih je naglo umaknila in se vrnila na ulico. Že od nekdaj ji je bilo neprijetno, če je srečala tega majhnega debelušastega človeka, ki se ji je vselej ljubeznivo smehljaj in klanjal. Zadnje mesece ni bilo dneva, da ne bi bil stal pred trgovino in se oziral po njej.

Obhodila je vse ulice, nazadnje pa je vendar razprodala vse zelje in čebulo. Pozno v noč sta se vrnila z materjo s praznim vozom in tri in devetdesetimi dinarji.

2

Drugo jutro je stopila Feruna v razred s samozadovoljstvom in ponosom. Če ne bi včeraj imela toliko razsodnosti in poguma, ne bi bili z materjo ničesar prodali.

Prvo uro so imeli kemijo. Komaj so odmolili, že je vzel profesor beležnico in jo poklical k tabli. Feruna je vprašanje sicer razumela, a odgovoriti ni znala. Saj se ni mogla učiti. Sinoči je prišla pozno domov, bila je tako trudna, da je oblečena legla na posteljo in zaspala. Danes zjutraj pa je že ob šestih odšla zdoma.

„Znate ali ne znate?“ je zamomljal ‚mali Naclček‘, kakor so ga imenovali.

„Ne“, je odvrnila Feruna.

„Zakaj ne?“

Feruna je molčala.

„Saj ne morete znati, ko ste se pa včeraj šli lukarico“, je dejal in se ozrl po razredu, ki se je zasmel njegovemu dovtipu.

Feruna je pogledala profesorja v oči, bile so mirne in mrtve. Da bi ne bile tako stare in slepe, bi pljunila vanje. Sedla je. — Tudi profesor nemščine se je obregnil vanjo. Ko je vstopil Zelen, je bila že pripravljena. Še preden se je postavil na sredo odra, je Feruna vstala.

„Torej, Verona Šegula, povejte, kaj ste“, je zapiskal.

Feruna ga je nepremično gledala.

„No, če ste sedaj tu v osmem razredu, potem ste pač študentka, ni res?“ Ozrl se je po razredu, za hip se je prikazal njegov brezizrazni nasmeh. „Toda zdi se mi, da ste na to pozabili. Včeraj ste se klatili po mestu in prodajali zelje in čebulo. Ali ste že slišali, da bi osmošolka letala od vrat do vrat in ponujala zelje in čebulo? Ali se to spodobi za vas, ki že osmo leto hodite v gimnazijo, kjer se trudimo, da bi iz vas vzgojili inteligentnega človeka?“

Feruna je še vedno stala v klopi in molčala; le njen ozki obraz je za spoznanje pobledel in temnorjave oči so se ji razširile.

Zelen pa je nadaljeval z vreščočim glasom:

„Ker do sedaj še niste bili kaznovani, vas kaznujem samo z ukorom po razredniku, a opozarjam vas, da se vedete odslej, kakor se spodobi za dijakinjo našega zavoda!“

Tedaj je Feruna stopila iz klopi in glasno in razločno odgovorila:

„Prosim, gospod razrednik, ali se spodobi za dijakinjo vašega zavoda, da hodi vsak dan sedem kilometrov daleč v šolo? Se spodobi za dijakinjo osmega razreda, da je večkrat lačna ko sita, da more poleti, ko pride iz šole, delati na polju, travniku in vrtu, pitati svinjo in pasti kravo ter obenem študirati višjo matematiko in računati z logaritmi? Mogoče se to zdi primerno in spodobno vam, ker veste samo to, da sem osmošolka ...“

Feruna je govorila. Vse krivice, vse trpljenje zadnjih let, vse, kar je bilo tako dolgo zadržano v njej, je sedaj planilo na dan. A sredi njenih besed je nenadoma udarilo, da ji je v hipu zastal glas v grlu:

„Molčite in izginite!“

*

Sledila so zasliševanja.

A profesorski zbor si ni bil edin. Mlajši so zagovarjali Feruno. Topolnik je na konferenci v dolgem govoru prikazal študenta v kaosu sodobnega življenja. Šola mu res premalo nudi in se premalo briga zanj. Verona Šegula hodi osmo leto v gimnazijo. Vsa leta je bila dobra učenka, celó prav dobra. Nikoli ni nič zakrivila, niti enkrat ni bila kaznovana. In kako je živela izven šole? Že osmo leto prihaja poldrugo uro daleč v šolo iz revne koč, kjer živi v bedi in pomanjkanju. Ali je greh, da je prodajala zelje in čebulo? Ne! To je veliko in častno delo, za katero bi jo morali odlikovati! Ni bilo prav, da je gospod kolega Zelen s takim neumevanjem planil nanjo in jo še celó kaznoval. Če se je v odgovoru posluževala besed, ki se jih kot dijakinja ne bi smela, je treba razumeti, da v tedanjem svojem duševnem stanju ni mogla drugače, zato ji moramo oprostiti.

Nato je povzel besedo ravnatelj in poudaril, da bi se morala učenka Verona Šegula po ministrskem odloku, ki je prišel v začetku šolskega leta in ki prepoveduje vsako vožnjo nad 20 kilometrov in hojo nad šest kilometrov, že v začetku šolskega leta preseliti v mesto ali zapustiti zavod; ker pa pozna njene socialne prilike tako dobro kakor gospod tovariš Topolnik, ji je kljub ministrskemu odloku dovolil, da še nadalje prihaja zdoma v šolo. Sedaj bi moral to zahtevati, toda, ker so mu znane težave današnje mladine prav tako kakor nekaterim mlajšim gospodom tovarišem, ne bo zahteval tega, pač pa želi, da cenjeni profesorski zbor glasuje za predlog profesorja Zelena, namreč za ukor po celokupnem profesorskem zboru, ki je po njegovem mnenju najmanjša kazen za tako velik prestopok proti šolskim pravilom.

Ravnatelj je trenotek počakal in z ostrim pogledom ošinil ves profesorski zbor.

„Kdo glasuje za predlog?“

Najprej je dvignil roko ‚mali Nacelček‘ in nekaj zamrmral o uporni mladini, nato katehet in profesor Belko, srednja generacija se je nekaj časa obotavljala, premišljala in tehtala. Mlajši pa so bili vsi razen učitelja petja in telovadbe na Topolnikovi strani. Ravnatelj je počasi štel: „Pet, šest sedem . . . Še kdo?“ Njegov glas je postajal ostrejši. Še nekaj rok se je dvignilo. „Dvanajst . . . samo dvanajst?“ Tedaj je dvignil roko še profesor Vičar.

„Trinajst. Dovolj. Verona Šegula, učenka osmega razreda, dobi ukor po celokupnem profesorskem zboru zaradi nedostojnega vedenja.“

3

Za Feruno je postala šola velika muka.

Zelen jo je že naslednji dan poklical k tabli in jo tako dolgo izpraševal, da je dobila slabo. Še isti teden je poklical ‚mali Nacelček‘, ‚veliko lukarsko upornico‘, kakor jo je imenoval, in ji dal slabo. Ko je v svoji zagrenjenosti mislila bog ve kaj, je slišala svoje ime in vprašanje, ki ga niti prav razumela ni, in še preden se je dodobra zavedla, že je bila osmešena in dobila slabo. Če bi ne bilo nekaterih sošolcev in profesorjev, posebno pa, če ne bi imela trdne volje, da kljub vsemu nadaljuje študije, bi bila že davno obupala.

Doma je bilo še strašneje. Zima je pritisnila že proti koncu novembra in v začetku decembra je padlo snega skoraj do kolena. Po dve uri je v slabih, zakrpanih čevljih gazila preko zasnežene pokrajine v šolo in se vračala vsa premražena in utrujena v mrzli in temni dom, kjer ni

bilo ne drv, da bi pošteno zakurila v peč, ne petroleja, da bi mogla zvečer, ko se je nekoliko odpočila od dolge poti, vzeti knjigo v roke in se učiti.

Da bi mati dobila vsaj drva, ki jih je prislužila v graščini, ali pa, da bi mogla s čebulo kam dalje, kjer se bolje proda! Saj v teh čevljih ne more več v šolo! Mati pa ima noge vse zatekle in boleče, da se komaj vlači po dvorišču. In Feruni so že oslabele oči, ker si jih kvari s čitanjem ob odprti peči. Nekje mora dobiti denar za čevlje in petrolej, samo še dobra dva tedna in semester bo zaključen. Ona pa noče, da bi se zgodilo, kar ji prerokuje Zelen in drugi: da bi jo o božiču odslovili zaradi neuspehov. Ne, to se ne sme zgoditi!

Odločila se je. Izposodila si je konja in sani ter se odpeljala z lukom.

Ko se je v zgodnjem jutru pripeljala do mesta, se je do oči zavila v odeje in pomaknila v ozadje šotor, da je ne bi kdo spoznal.

V prvi vasi onkraj mesta je ustavila konja pred gostilno ter vzela izpod šotor, v ozeble roke nekaj vencev čebule. Noge je komaj premikala, tako so ji bile nazeble. V gostilni niso ničesar kupili. Odšla je preko ceste. Na levi in desni so se dvigali med hišami visoki leseni plovoti, da ni bilo mogoče videti na dvorišče; dolgo se je trudila, preden je odpahnila prva lesena vrata. Ko je stopila v toplo kuhinjo, bi najrajši kar sedla in se ne ganila z mesta.

A niti v tej niti v naslednjih hišah niso kupili ničesar. Trudna je že bila in zeblo jo je, da se je komaj poganjala od hiše do hiše. Pri neki hiši je dišalo že na dvorišče po pečenki. Feruna je naglo vstopila.

„Ne bomo kupili“, je dejala ženska ob štedilniku.

„Dajte mi malo pečenke, dam vam dva venca.“

Ženska je nekaj časa premišljala, zahtevala še en venec, potem pa ji dala košček telečje pečenke in nekaj žlic praženega krompirja. Feruna je na vse pozabila. O, saj ne ve več, kdaj je zadnjič jedla pečenko. Letos ni bilo, mogoče lani...

V naslednji vasi je obhodila vse hiše in stržila komaj dvanajst dinarjev. V tretji vasi jo je zatekla noč. Za tri vence si je pri nekem kmetu izprosila večerjo in prenočišče zase in za konja.

Drugega dne je prevozila štiri vasi, obiskala gotovo dve sto hiš, ponujala in prosila, a zvečer je naštela komaj osem in trideset dinarjev. Ljudje, ki so ji dali za štiri vence prenočišče, so ji povrh ukradli še tri vence.

Tretji dan se je vračala; niti petdeset dinarjev ni imela, pa tudi čebule ni bilo niti polovico. Že od jutra je vel mrzel veter ter ji metal sneg prav v obraz in oči. Vse telo ji je bilo od mraza, gladu in napora

odmrlo. Proti poldnevu je začelo tako snežiti, da skoraj ni videla, kam vozi. Polagoma tudi mraza ni več čutila, kakor brez življenja je čepela na saneh, ki so počasi drsele po zasneženi cesti.

Šele, ko se je v mraku približala mestu in so jo razsvetljena okna sčemela v oči, se je rahlo prebujalo v njej: „Ali bom še kaj prodala? Ali ni vse zaman?“ Čez čas se je ozrla in s trudno roko ustavila konja. Z muko je zlezla s sani in se opotekla v trgovino.

„Dober večer, pol voza čebule imam; bi jo kupili?“

„Čebule? Imam je, da mi gnije.“

Feruna je osupla uprla oči v trgovca in se prijela za čelo: „Dà, sedaj pa ni pomoči.“

Tedaj je trgovec presenečen vzkliknil:

„A vi ste, gospodična Šegula? Oprostite, nisem vas spoznal. Od vas seveda kupim.“

Feruna se je spustila na stol, ki ga ji je pristavil k peči. Ni slišala trgovčevih besed in ni videla ljudi, ki so prihajali in odhajali, samo mehko toploto je čutila, ki je prihajala od peči in jo omamljala. Bog ve, kako dolgo bi še sedela, da je ni trgovec prijel za roko in jo odvedel v sosednjo sobo ter jo posadil za mizo, kjer je stala posoda s čajem. Feruni je bilo, da bi legla in zaspala.

Vsega, kar je sledilo, se Feruna nikoli pozneje ni mogla jasno in točno spomniti, vse to je bilo zanjo, kakor bi se bilo zgodilo nekje med resničnim življenjem in sanjami.

4

Ko je drugo jutro hitela ob reki iz mesta, ji je rezal oster veter v obraz, skozi obleko jo je zbadalo z lednimi iglami in nekje v srcu jo je tiščalo, da bi se bila vrgla v sneg in kričala od bolečine.

Zvonjenje šolskega zvonca jo je ustavilo. Stala je pred gimnazijo. Poslednji dijaki so hiteli v šolo.

Tedaj je šinilo skozi njene možgane:

„Tudi jaz moram v šolo!“

V šolo? Danes?

Oprijela se je železne ograje. Bila je brez rute in plašča, čutila je, kako ji zobje šklepečejo. Domislila se je, da bi se vrnila domov. Toda kje je njen dom, sicer pa je tam mrzlo in neprijazno. Ona pa bi rada nekam, kjer bi bilo toplo in kjer bi bil hrup okoli nje, da ne bi bila sama s svojo bolečino. Topli zrak v razredu jo je kar privlačeval.

Okrenila se je in se napotila nazaj proti mestu.

Ko je zaprla večna vrata gimnazije za seboj, se ji je zdelo njeno početje blazno.

„Pa naj bo“, si je dejala in s trpkim nasmehom stopila v razred.

„Ali prihajate s poročnega potovanja, da ste brez knjig?“ se je nasmehnil profesor Vičar.

Feruna se je ustavila sredi poti med vrati in klopmi in se ozrla po razredu: štirideset oči se je uprlo vanjo. Bilo ji je, kakor da izgublja tla pod seboj, vsa kri ji je šinila v glavo: profesor, klopi, razred — vse se je v hipu zavrtelo. Sama ni vedela, kako je prišla v klop. Zdramil jo je šele Vičarjev užaljeni glas: „Toliko bi bili že lahko prijazni in povedali, zakaj ste prišli štirideset minut prepozno.“

Feruna je vstala, a iz sebe ni mogla spraviti niti besede.

„No, pa boste z gospodom razrednikom opravili!“ je dejal in ježno odšel.

Feruna je sedla. Čutila je, kako so pogledi součencev uprti vanjo.

„Kje si bila te tri dni?“

Kar oddahnila se je, ko je pozvonilo in je vstopil profesor nemščine.

„Šolska naloga“, je pomislila, ko je zagledala rdeči zvezek pred seboj. Odprla ga je, prepisala naslov s table, toda ni ga niti prav razumela, niti ni vedela, kaj naj napiše.

Ko je tretjo uro prišel v razred Zelen, bi bila najrajši pobegnila. A Zelen je že visel na njej s svojimi očmi.

„Torej, Verona Šegula, kje ste bili zadnje tri dni in danes prvih štirideset minut? Kje imate opravičilo?“

Tedaj je zaslišala od zadaj:

„Feruna, zlaži se!“

Vstala je in srepo pogledala v Zelena:

„Bolna sem bila. Tudi danes ne bi bila prišla, a sem se bala, da ne bi preveč zamudila. Ko sem odšla, ni bilo matere doma, da bi podpisala opravičilo.“

„Glejte, da ga jutri prinesete!“

Sredi ure pa jo je poklical.

„Verona Šegula, vprašati vas hočem, da si popravite red. Ne maram, da bi mislili, da sem krivičen.“

Razred je osupnil, Feruna se je dvignila in obstala kakor okamenela. Čez nekaj časa pa je spravila iz sebe:

„Oprostite, danes ne morem.“

Tedaj je izginil Zelenu z lic njegov nasmeh, ves je prebledel in izbuljil oči:

„Ne morete? Ali je kdo že slišal kaj takega? Dvajset let sem že profesor, a kaj takega še nisem slišal. Pokličem iz usmiljenja in dobrote

študenta, on pa izjavlja, da danes ne more. No, pa boste že mogli in tudi morali — drugo leto!“

Naslednji dve uri sta minuli, ne da bi se prav zavedala, kaj se je godilo okoli nje; nekdo jo je sicer poklical, vstala je in spet sedla. Profesor je kričal nad njo, a ona ni ničesar razumela. Oddahnila se je, ko je pozvonilo poldne.

A pri vratih jo je čakal sluga Veršek, „podravnatelj“, in ji sporočil, naj se oglasi v ravnateljevi pisarni.

„Kaj mi še hočejo? Ali še ni dovolj?“

Potrkala je in vstopila.

Ko je tretjič pozdravila, je ravnatelj počasi dvignil glavo izza papirjev in se ozrl proti vratom:

„A, vi ste, Šegula? Pristopite!“

Feruna je pristopila. Ravnatelj jo je ob koncu dolgega govora, v katerem ji je naštel vse njene prestopke v zadnjem času, posebno zadnjih dni, obvestil, da se mora v treh dneh preseliti v mesto, sicer jo bodo morali izključiti.

„To se pravi, da je sedaj konec vsega!“ je udarjalo od vsepovsod, ko je stopila iz ravnateljeve sobe.

Ko je šla po stopnicah, se je morala oprijemati ograje, sicer bi bila padla.

Nato pa se je z vso silo pognala na ulico, tekla skozi mesto in se ustavila daleč sredi zasnežene pokrajine.

Kam? Šola ji je zaprta, doma je temno in hladno, tu sneg in mraz. Dà, sedaj je res vsega konec in brez pomena je, še se boriti in trpeti.

Preko polja je odtavala proti železniškemu tiru. Vse ji je postalo mahoma jasno. Samo leže na tirnice, počaka na vlak in potem bo vse v redu.

Vsa upehana je prišla do proge; toda ko je začutila pod seboj mrzle železne tirnice, ki so narahlo drhte, jo je obšel strah. Dvignila se je in se ozrla na vse strani. Ničesar ni videla, povsod samo sneg, sneg. Nobe-nega glasu ni bilo čuti, gluha, mrtva tišina je ležala naokrog. A tedaj se je oglasilo od nekod: „V treh dneh, ste razumeli, Verona Šegula!“ Zazdelo se ji je, kakor da se je mrtva tišina okoli nje zgenila in oživila. Besede se množe, obrazi se menjajo. Trgovec jo vabi s sladkim glasom: „Ostani pri meni, ta sobica bo tvoja, topla je in svetla, lahko se boš učila.“ Za vsem pa ostre besede, ki segajo vanjo: „V treh dneh, Verona Šegula.“

Vzdramil jo je ropot vlaka.

Vzravнала se je in ozrla predse. Temna gmota se je bližala. Hrup je naraščal, tirnice so se vedno močnejše tresle pod njenimi nogami. Široko je odprla oči. Že je bila gmota tik pred njo, tedaj pa je zakričala in se pognala s tira.

Feruna je opazila za okni človeške obraze, vzdignila je roke in kričala v bobnenje brzega vlaka:

„Ne, ne! Živeti hočem, pa naj bo kakorkoli! Ne boste me ubili, močna sem in bom živela!“

In vrnila se je v mesto.

ČLOVEK BREZ KRINKE

ROMAN — FRANCE BEVK

13

Zdi se mi, da je od prve noči z Lidijsko do tedaj minil en sam dan. Življenje se mi je na mah do dna izpremenilo. Čas so mi napolnjevale uganke, ki jih nisem mogel razrešiti. Kam se je bila odpeljala Lidijska s svojo materjo? Tašča se je takoj vrnila, a Lidijska šele čez teden. Vsa izmučena in blede je posedala po vrtu in lovila vsak žarek solnca.

Izogibala se mi je. Tega si nisem le domišljal, bila je resnica. Ni me hotela srečati, dasi mi je lahko brala v očeh, da bi rad govoril z njo. Če sem jo kedaj srečal, ni bila sama. Mati je nikdar ni pustila same.

Bilo je kaka dva tedna po njeni vrnitvi. V vrtu sem zagledal Srečka, ki se je igral z žogo. Vrgel jo je bil v bodičasto grmovje vrtnic in ni mogel do nje. Poiskal sem mu jo, a tedaj sem zagledal za grmom Lidijsko. Sedela je v vrtnem naslanjaču. Imela je obraz v senci in je brala knjigo.

Ko me je zagledala, so ji roke s knjigo padle v naročje. V očeh, ki jih je nepremično upirala vame, ji je trepetala rahla bojazen.

Vrgel sem dečku žogo in se nehote ozrl v okna. Nikogar ni bilo. Vendar sem se bal stopiti k Lidijski, nagnil sem se nad grm — vrtnice so bile že davno odcvetele.

„Kje si bila?“ sem jo vprašal.

„V Trstu, pri teti“, mi je odgovorila šepetaje. Pri tem je komaj zganila ustnice in me ni nehala gledati. „In v bolnišnici“, je dostavila.

Res, z besedo ni znala lagati. Posebno, če si jo kaj nenadno vprašal. Na to sem takrat komaj malo pomislil. Domneval sem, da s svojim odgovorom nekoliko pretirava, samo malce. Ne da bi zadevo hotela napihniti, ampak da bi jo omilila. To mi je postalo jasno šele kasneje. Opazila je mojo zavzetost, ki pa ni veljala njej. Rahla rdečica ji je dahnila v